

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการเรียนการสอนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2 ในด้านการบริหารและบริการหลักสูตร การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน การใช้สื่อการเรียนการสอนและ แหล่งวิทยาการในชุมชน การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. กลุ่มตัวอย่างประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือครูผู้เป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการของ โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2 รุ่นที่ 1-4 ใช้วิธีสุ่มหาตัวอย่าง ประชากรแบบง่าย โดยสุ่มมาร้อยละ 80 ของโรงเรียนในแต่ละจังหวัด ซึ่งรวมทั้งหมดทุกจังหวัด เป็น จำนวน 480 โรงเรียน ได้โรงเรียนหรือครูผู้เป็นหัวหน้าฝ่ายวิชาการซึ่งมีโรงเรียนละ 1 คน เป็น กลุ่มตัวอย่างประชากร จำนวน 394 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม แบ่งออกเป็น 3 ตอนคือ
ตอนที่ 1 สถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม
ตอนที่ 2 สภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 2
ตอนที่ 3 ปัญหาและข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยได้สร้างแบบสอบถามโดยศึกษาคำรา งานวิจัย และเอกสารโครงการโรงเรียน มัธยมเพื่อพัฒนาชนบท เมื่อสร้างแบบสอบถามเสร็จสมบูรณ์ก็นำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความครอบคลุมของเนื้อหา แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ต่อจากนั้นจึงนำไปให้หัวหน้าฝ่าย วิชาการที่มีชื่อกลุ่มตัวอย่างประชากร จากโรงเรียนในโครงการ มพช. 2 ตอบแบบสอบถามในชั้น ทดลองใช้ จำนวน 15 คน แล้วนำมาปรับปรุงอีกครั้งหนึ่ง เสร็จแล้วจึงส่งไปให้ตัวอย่างประชากรจริง จำนวน 394 คน โดยทางไปรษณีย์

3. การรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยรับคืนแบบสอบถามทางไปรษณีย์ส่วนหนึ่ง และไปปรับคืนด้วย ตนเองอีกส่วนหนึ่ง ได้รับคืนและเป็นแบบสอบถามที่สามารถใช้ในการวิจัยได้ จำนวน 348 ชุด คิด เป็นร้อยละ 88.32

4. การวิเคราะห์ข้อมูล สถานภาพผู้ตอบแบบสอบถามและสภาพการเรียนการสอนใช้ค่า ร้อยละ ส่วนปัญหาและข้อเสนอแนะจัดสรุปรวมข้อและเรียงลำดับตามความถี่แล้วนำเสนอในรูปแบบ ของความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ตอนที่ 1 หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 31-35 ปี มีวุฒิปริญญาตรี มีคาบสอนสัปดาห์ละ 14-18 คาบ และมีงานพิเศษอื่น ๆ เช่น สารสนเทศ แผนงาน การเงิน โสตทัศนศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษา ประชาสัมพันธ์ พัสดุ ที่พักนักเรียน และคณะสี

ตอนที่ 2 สภาพการเรียนการสอนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2

1. ด้านการบริหารหลักสูตร หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่ามีกรปฏิบัติด้านนี้ บ่อยครั้งที่สุด ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือมีแผนการเรียนอย่างน้อย 4 ด้าน คือ วิชาสามัญ อาชีพ เกษตรกรรม อาชีพพลการกรรม และอาชีพอุตสาหกรรม เปิดสอนวิชาเลือกตามแผนการเรียนต่าง ๆ ตามความสามารถของครู วัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ จัดตารางสอนโดยคำนึงถึงความสามารถ จำนวนคาบสอนและปริมาณงานพิเศษของครู จัดช่วงเวลาในตารางสอนไว้สำหรับการอบรมจริยธรรม จัดแผนการเรียนไว้หลายแผนเพื่อให้นักเรียนเลือกอย่างกว้างขวาง ส่วนข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ จัด ตารางสอนซ่อมเสริมไว้ให้ครูปฏิบัติอย่างได้ผล เปิดสอนวิชาอาชีพตรงกับความต้องการของผู้เรียน สนับสนุนให้ครูไปอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น และยังมีข้อที่ ปฏิบัติน้อยครั้งคือจัดอบรมการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน

2. ด้านการบริการหลักสูตร หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่ามีกรปฏิบัติด้านนี้ บ่อยครั้ง ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ ช่วยให้นักเรียนเลือกแผนการเรียนตรงตามความต้องการ ความ ถนัด และความสนใจ ส่วนข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ จัดสอนวิชาแนะแนวได้ผลตามเป้าหมายทั้ง 3 ด้าน คือ แนะนำการศึกษา อาชีพ และบุคลิกภาพ

3. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีกรปฏิบัติบ่อยครั้ง ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ แจงจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบก่อน ทำการสอน จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ และยึดจุดประสงค์การเรียนรู้ เป็นหลักในการทำแผนการสอน ส่วนข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ แนะนำอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ของนักเรียน ใช้วิธีสอนแบบแบ่งกลุ่มทำงาน ใช้วิธีสอนแบบอภิปราย สร้างบรรยากาศการเรียนการสอน

ที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จัดกิจกรรมพัฒนาความมีระเบียบวินัยของนักเรียน สอนให้นักเรียนรักท้องถิ่นของตนเพื่อมิให้ไปทำงานที่อื่นโดยการฝึกอาชีพให้ พัฒนาค่านิยมที่ตรงตามงานสุจริตต่าง ๆ แก่ นักเรียน ใช้วิธีสอนแบบให้ทำงานรายบุคคล และใช้วิธีสอนแบบอธิบาย และยังมีข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้ง คือ ใช้วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ แบบเล่นเกม และแบบบทเรียนสำเร็จรูป

4. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ จัดกิจกรรมเนื่องในวันสำคัญ จัดกิจกรรมที่นักเรียนมีโอกาสร่วมงานกับท้องถิ่นและให้นักเรียนเข้าร่วมกิจกรรมที่โรงเรียนจัดขึ้นด้วยความสมัครใจและความสนใจของนักเรียนส่วนข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ ทำแผนการสอนและจัดกิจกรรมให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและสภาพสังคมที่โรงเรียนตั้งอยู่ อบรมและแนะนำนักเรียนเกี่ยวกับความปลอดภัยในการใช้ยานพาหนะและการปฏิบัติตามกฎจราจร จัดกิจกรรมที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมท้องถิ่น จัดกิจกรรมที่ฝึกให้นักเรียนบำเพ็ญประโยชน์หรือร่วมพัฒนาชุมชน ยังมีข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ จัดทัศนศึกษาเพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรงตามสถานที่สำคัญต่าง ๆ เน้นให้นักเรียนทำกิจกรรมที่พัฒนาคุณภาพชีวิตโดยการออกเยี่ยมบ้านและแนะนำสุขภาพีบาลครอบครัว และยังมีข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ การส่งนักเรียนไปฝึกงานตามสถานประกอบการหรือแหล่งอาชีพอิสระต่าง ๆ

5. การใช้สื่อการเรียนการสอน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติบ่อยครั้ง ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ นำวัสดุอุปกรณ์ที่ได้รับจากโครงการ มพช. มาใช้ในการเรียนการสอน ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ ส่งเสริมการใช้สื่อการเรียนการสอนที่มีในท้องถิ่น จัดหาคู่มือการใช้สื่อการเรียนการสอนไว้ให้ครูศึกษาค้นคว้า และยังมีข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดคือ การใช้ภาพยนตร์ในการเรียนการสอน

6. ด้านการใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติด้านนี้บ่อยครั้ง ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ ดูแลการจัดโรงฝึกงานให้มีระเบียบ แนะนำให้นักเรียนจัดเก็บรักษาเครื่องมือในโรงฝึกงานและห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ ควบคุมการเก็บอุปกรณ์ของหมวดวิชาต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน

7. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติด้านนี้บ่อยครั้งที่สุด ข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุด ใช้จุดประสงค์การเรียนรู้วิชาเป็นเกณฑ์ในการวัดผลและประเมินผล ใช้แบบทดสอบย่อย สอบวัดผลระหว่างภาค ประเมินผลเป็นระยะ ๆ ไปจนสิ้นภาคเรียน ให้ทำงานส่ง วัดประเมินผลด้านจิตพิสัย ตรวจสอบหลักฐานการวัดและประเมินผล

ใน ร.บ 3 ของครูทุกรายวิชา วัดและประเมินความสนใจในการเรียน จัดสอนซ่อมเสริมเป็นระบบ ส่วนข้อที่ปฏิบัติบ่อยครั้งคือ นำผลการวัดและประเมินผลย้อนมาปรับปรุงการเรียนการสอน และยังมีข้อที่ปฏิบัติน้อยครั้งคือ เปิดโอกาสให้นักเรียนเป็นฝ่ายประเมินผลทั้งตนเอง เพื่อน และครู

ตอนที่ 3

ความคิดเห็นของหัวหน้าฝ่ายวิชาการเกี่ยวกับปัญหาและข้อเสนอแนะสรุปประเด็นที่สำคัญ ได้ดังนี้

1. ด้านการบริหารและบริการหลักสูตร อัตรากำลังของครูยังไม่เพียงพอ แผนการเรียน วิชาชีพยังไม่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่น ควบคุมความเข้าใจในหลักสูตรและหลักการโรงเรียน มพช. ผู้ปกครองนิยมให้นักเรียนเลือกแผนวิชาสามัญมากกว่าวิชาชีพ คุยนียมสอนตามเนื้อหาและเน้นทฤษฎีมากกว่าการปฏิบัติเวลาเรียนจำกัดต่อกิจกรรมการเรียนการสอน

ส่วนข้อเสนอแนะ ในการบริหารและบริการหลักสูตร คือ ควรให้ความอิสระในการบริหารและบริการหลักสูตรโดยไม่กำหนดเป็นวิชาบังคับทุกวิชาว่าต้องสอนอะไร ก็คาบ ส่วนในรายวิชา บังคับโดยตรงก็อาจกำหนดลงไปได้ โดยเฉพาะในรายวิชาเลือกควรให้โรงเรียนจัดการเองอย่างอิสระ โดยยึดขอบเขตของหลักสูตร ถ้าทำได้ตามข้อเสนอแนะดังกล่าวอย่างจริงจังแล้ว โรงเรียนก็จะสามารถ สอนวิชาเลือกได้ดีขึ้น

2. ด้านการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียนและนอกห้องเรียน มีปัญหาคือ ครูยังใช้วิธีสอนแบบบรรยายมากไม่ค่อยนำเทคโนโลยีมาใช้ ไม่ปรับปรุงกิจกรรมให้น่าสนใจ ไม่มีเวลา วางแผนการสอน และจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน ขาดแหล่งวิทยากรและงบประมาณ ในการติดตามผล ขาดห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และห้องประชุม ครูไม่นิยมสอนอย่างจริงจัง นักเรียน ต้องช่วยงานครอบครัวหลายอย่างไม่ค่อยมีเวลาให้กับการเรียนอย่างเพียงพอ

ส่วนข้อเสนอแนะ คือ ควรชี้ให้เห็นความสำคัญของการจัดกิจกรรมว่าเป็นสิ่งที่จะ เสริมการเรียนให้ดีขึ้นและควรให้เด็กเป็นฝ่ายปฏิบัติมิใช่ครูเพียงฝ่ายเดียว จึงจะทำให้เด็กนักเรียนเกิด ความมั่นใจในตนเองมากขึ้น

3. ด้านการใช้สื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยากรในชุมชน มีปัญหาคือ ยัง ขาดแคลนแหล่งวิทยากรในชุมชน การเดินทางไปยังแหล่งวิทยากรที่ไกลยังไม่สะดวก แหล่งวิทยากร ด้านเกษตรกรรมได้รับความสนใจจากนักเรียนน้อย ครูไม่ชำนาญในเทคนิคการใช้สื่อการเรียนการสอน ครูไม่ค่อยนำเครื่องมือทางสื่อดิจิทัลศึกษามาใช้ วิทยากรท้องถิ่นไม่ถนัดในการถ่ายทอดความรู้ ขาดสื่อ

การเรียนการสอนที่ทันสมัย ครูไม่สนใจผลิตสื่อและวิธีการใหม่ทางการศึกษา ครูไม่ให้ความสำคัญของ แหล่งวิทยากรและสื่อต่าง ๆ เท่าที่ควร แหล่งวิทยากรในชุมชนไม่ค่อยเห็นความสำคัญในการนำเด็ก ไปฝึกงาน ครูขาดการประสานงานกับหน่วยงานที่สามารถเป็นแหล่งวิทยากรครูไม่มีความรู้พอในการ ติดตั้งและซ่อมแซมอุปกรณ์ที่ได้รับตามโครงการ

ส่วนข้อเสนอแนะคือ ถ้าเป็นแหล่งวิทยากรทางราชการมักไม่มีปัญหาเพราะจะอำนวยความสะดวกในการขอใช้ได้เสมออาจติดขัดในด้านเวลา เพราะตารางสอนบึงคับไว้ แต่แหล่งวิทยากร ของเอกชนหรือสถานประกอบการอาชีพอิสระยังมีปัญหาในการขอใช้เพราะเจ้าของกลัวว่าเด็กนักเรียน จะทำให้กิจการเสียหาย

4. ด้านการวัดและประเมินผลการเรียนการสอน มีปัญหาคือครูยังไม่เข้าใจระเบียบการ วัดและประเมินผลอย่างเพียงพอ ครูมักออกข้อสอบโดยไม่ยึดจุดประสงค์การเรียนรู้และหลักการของ การวัดผลประเมินผล เกณฑ์การวัดผลประเมินผลผ่านง่ายทำให้นักเรียนขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน และการสอน ครูใช้วิธีวัดผลน้อยวิธีส่วนใหญ่ใช้เพียงข้อสอบอย่างเดียว ขาดเครื่องอำนวยความสะดวก เกี่ยวกับงานวัดและประเมินผล คะแนนด้านจิตพิสัยยังกำหนดไว้น้อยกว่าคะแนนด้านความรู้ความจำ การสอนซ่อมเสริมขาดระบบที่มีประสิทธิภาพ จุดประสงค์การเรียนรู้ยังไม่สะดวกต่อการปฏิบัติเท่าที่ควร

ข้อเสนอแนะคือ ถ้าโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทจะเน้นวิชาอาชีพให้ได้ผลจริงนั้น ต้องกำหนดให้รายวิชาอาชีพมีความอิสระและยืดหยุ่นได้เสมอ ถ้านักเรียนขาดจิตพิสัยเรื่องใดก็ให้ คะแนนด้านนั้นมากขึ้น ครูไม่ควรทำอะไรทุกอย่างตามกันไปหมดหรือกลัวผิดระเบียบจะไม่กล้าพัฒนา อะไร คุณภาพของโรงเรียนควรขึ้นกับตัวเอง ในเรื่องการวัดผลต้องวัดการพัฒนาตัวเด็ก เพื่อเด็กที่ไม่ผ่านวิชาต่าง ๆ จะได้มีน้อยลง

5. ด้านอื่น ๆ มีปัญหาคือ ครูมีจำนวนคาบมาก และสอนหลายวิชา รวมทั้งบุคลากร ฝ้ายต่าง ๆ ยังขาดอยู่มาก นักเรียนเป็นฝ้ายรับการถ่ายทอดความรู้และขาดการค้นคว้าความรู้ด้วย ตนเอง ครูยังขาดการเป็นผู้นำในการพัฒนาชนบท นักเรียนขาดข่าวสารข้อมูลที่ทันต่อเหตุการณ์ เพราะการสื่อสารคมนาคมช้ากว่าในเมือง

ข้อเสนอแนะคือ ควรมีการติดตามผลงานของโรงเรียนเป็นประจำโดยเฉพาะงานตาม โครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ควรมีการประชุมผู้เกี่ยวข้องบ่อย ๆ เมื่อสิ้นสุดงานนั้นแล้ว ควรพิมพ์เอกสารประเมินผลงานเป็นรูปเล่มให้ผู้เกี่ยวข้องได้รับรู้

อภิปรายผล

1. การบริหารหลักสูตร เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการปฏิบัติด้านนี้บ่อยครั้งที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมควร ณ ตะกั่วทุ่ง (2529 : 117) ที่ศึกษาโรงเรียน มพช.1 พบว่า รายการที่ควรปฏิบัติมากที่สุดคือ การสอนให้นักเรียนมีพื้นฐาน ตามที่กำหนดไว้ในหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พ.ศ. 2521 ซึ่งเรื่องนี้ถือเป็นหน้าที่โดยตรงของ โรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) ทุกกลุ่มทุกรุ่นที่จะต้องปฏิบัติและให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก ดังที่ สวัสดิ์ อุดมโกษณ์ (ม.ป.ป. : 2) ได้เสนอแนะไว้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่นักเรียนตามหลักสูตรนั้น ถือเป็นหน้าที่หลักของโรงเรียนที่มีความสำคัญเป็นอันดับแรก ซึ่งโรงเรียนจะต้องใช้ความพยายามในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร ใช้ทรัพยากรที่โครงการจัดหาให้อย่างมีประสิทธิภาพ จัดบทเรียนให้สอดคล้องสัมพันธ์กับชีวิตจริง จัดให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงจากห้องเรียน ห้องปฏิบัติการ สนาม ชุมชน และสังคมที่นักเรียนอาศัยอยู่ จัดแผนการเรียนได้กว้างขวาง สนองความแตกต่างของบุคคลและเป้าหมายของหลักสูตร

เมื่อพิจารณารายละเอียดรายข้อ พบว่า ยังมีข้อน่าสังเกตคือ จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ร้อยละ 46.90 เห็นว่ามีการปฏิบัติน้อยครั้ง ในข้อจัดอบรมการใช้หลักสูตรในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน ซึ่งในเรื่องนี้อาจมีสาเหตุจากโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียนขาดบุคลากรที่มีความสามารถในการจัดอบรมและอาจได้รับงบประมาณน้อย จึงทำให้การจัดอบรมด้านการใช้หลักสูตรภายในโรงเรียนหรือกลุ่มโรงเรียน มีการปฏิบัติน้อยครั้ง

อย่างไรก็ตาม จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการร้อยละ 50.71 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้ง ในข้อให้ครูไปอบรมเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอนที่หน่วยงานอื่นจัดขึ้น ซึ่งแตกต่างจากผลการวิจัยของ จรัส เกษมสายชนม์ (2531 : 63) ที่วิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนวิชาภาษาไทยในโรงเรียนในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก (คปส.) พบว่า ด้านการนำหลักสูตรไปใช้มีการปฏิบัติบ่อย ในข้อสนับสนุนให้ครูเข้ารับการอบรมดูงาน ประชุมสัมมนา และประชุมเชิงปฏิบัติการก่อนเปิดภาคเรียน ซึ่งเรื่องนี้อาจเนื่องจากโรงเรียนในโครงการ มพช. มีงบประมาณที่จะสนับสนุนด้านการส่งครูไปอบรมมากกว่าโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก จึงทำให้ผลการวิจัยแตกต่างกัน

2. ด้านการบริการหลักสูตร เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าจำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่า มีการปฏิบัติบ่อยครั้ง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อปรากฏว่าจำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดในข้อ ช่วยนักเรียนเลือกแผนการเรียนได้

ตรงตามความต้องการ ความถนัด และความสนใจ และมีการปฏิบัติ บ่อยครั้งในข้อ จัดสอนวิชา
 แนะนำได้ผลตามเป้าหมายทั้ง 3 คือ แนะนำการศึกษา อาชีพ และบุคลิกภาพ จากผลการวิจัย
 ทั้งส่วนรวมและรายข้อในด้านนี้สอดคล้องกับผลการประเมินโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท
 กลุ่มที่ 2 (มพช.2) ระยะครึ่งโครงการของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2529 :
 20) ที่พบว่า โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กลุ่มที่ 2 ทั้ง 4 รุ่น จัดนักเรียนเข้าแผนการเรียน
 โดยวิธีให้นักเรียนที่สอบคัดเลือกได้มาเลือกแผนการเรียน จำนวนร้อยละของโรงเรียนขนาดใหญ่ที่
 ให้บริการคำปรึกษาและสำรวจความสนใจมีมากกว่าขนาดเล็ก แต่โรงเรียนขนาดเล็กกลุ่มที่จัดบริการ
 ให้คำปรึกษาส่วนใหญ่ จัดในระดับสูง ส่วนในด้านการเลือกแผนการเรียนของนักเรียนพบว่านักเรียน
 เลือกแผนการเรียนตามความถนัดและความสนใจของตน

3. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่า
 จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณาในรายข้อปรากฏว่า
 จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุดในข้อที่เกี่ยวกับ การยึด
 จุดประสงค์การเรียนรู้ และปฏิบัติบ่อยครั้งในข้อแนะนำอาชีพที่สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นของนักเรียน
 ใช้วิธีสอนแบบอภิปราย สร้างบรรยากาศการเรียนการสอนที่ส่งเสริมประชาธิปไตย จัดกิจกรรมที่พัฒนา
 ความมีระเบียบวินัยของนักเรียน สอนให้นักเรียนรักท้องถิ่นของตนเพื่อมิให้ไปทำงานที่อื่น โดยการ
 ฝึกอาชีพให้ พัฒนาค่านิยมที่ตั้งงามต่องานสุจริตต่าง ๆ แก่นักเรียน ใช้วิธีสอนแบบให้ทำงานเป็นราย
 บุคคล ใช้วิธีสอนแบบอธิบาย ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาไทยใน
 โรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก (คปล.) ของ จรัล เกษมสายชนม์ (2531 : 90) ที่สรุปผลไว้ว่า มี
 การจัดการเรียนการสอนมากทุกข้อโดยเฉพาะมีการแจ้งจุดประสงค์การเรียนรู้ให้นักเรียนทราบทุกครั้ง
 ก่อนทำการสอน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท ได้ปฏิบัติหน้าที่หลักได้อย่างมีคุณภาพ
 และยึดจุดประสงค์การเรียนรู้เป็นหลักในการเรียนการสอนซึ่งเป็นการปฏิบัติที่ถูกต้องและจากข้อค้นพบ
 จะเห็นว่าการสอนตามหนังสือเรียนหรือการยึดครูเป็นศูนย์กลางคงจะเปลี่ยนแปลงมาเป็นการเรียนการ
 สอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางมากขึ้น

นอกจากนั้น มีข้อน่าสังเกตคือ จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติ
 บ่อยครั้งในวิธีสอนแบบการใช้บทบาทสมมติ การเล่นเกม และการใช้บทเรียนสำเร็จรูป ซึ่งตรงกับผล
 การวิจัยของ พวงเพ็ญ เปล่งปลั่ง (2529 : 134) ที่พบว่าวิธีสอนที่นำมาใช้น้อยคือ การแสดง
 บทบาทสมมติ การใช้เกมและเพลง การใช้สถานการณ์จำลอง และการใช้ศูนย์การเรียน ซึ่งผู้วิจัย
 เห็นว่าอาจมีสาเหตุจากครูผู้สอนยังไม่เห็นความสำคัญของการใช้วิธีสอนหลาย ๆ แบบเพื่อให้นักเรียน

ได้เกิดการพัฒนาดตนเอง จึงทำให้มีการใช้ชีวิตสอนบางอย่างน้อยครั้ง

4. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนนอกห้องเรียน เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าจำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่เห็นว่าการปฏิบัติบ่อยครั้ง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมควร ณ ตะกั่วทุ่ง (2529 : 125) ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 1 พบว่าด้านการสอนและอบรมนักเรียน ผู้บริหาร ครู-อาจารย์ และผู้นำท้องถิ่น มีความเห็นตรงกันว่า มีการปฏิบัติมาก และ บรรณาจารย์ ดันโพธิ์ (2531 : 94) ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 2 พบว่า การสอนและการอบรมนักเรียน เมื่อพิจารณาผลรวมร่วมกันตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูพบว่า อยู่ในระดับมาก ซึ่งเรื่องนี้ สวัสดิ์ อุดมโกชน (2529 : 33) ได้กล่าวไว้ว่าหลักสูตรที่ดีคือหลักสูตรที่ก่อให้เกิดประโยชน์ มีความจริง มีความเป็นไปได้ สิ่งที่เรียนมีความหมายต่อชีวิต นำไปใช้ปฏิบัติ นำไปปรับปรุงตนเองได้ การเรียนรู้ตามหลักสูตรไม่กำหนดเฉพาะในห้องเรียน อาจเป็นชุมชน สนาม ฟุ้งนา หมู่บ้าน ภูเขา แม่น้ำ เล้าไก่ คอกหมู ฟาร์ม โรงงานอุตสาหกรรม ลักษณะหลักสูตรดังกล่าวก่อให้เกิดความจำเป็นในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมกับโรงเรียน

เมื่อพิจารณารายข้อ มีข้อน่าสังเกตว่า จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่าการปฏิบัติน้อยครั้งที่สุด คือ การส่งนักเรียนไปฝึกงานและศึกษาในสถานประกอบการและแหล่งอาชีพอิสระต่าง ๆ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ สมควร ณ ตะกั่วทุ่ง (2529 : 63) ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 1 พบว่า รายการที่มีการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การส่งนักเรียนไปฝึกงานในสถานประกอบการที่อยู่ใกล้เคียง และผลการวิจัยของ บรรณาจารย์ ดันโพธิ์ (2531 : 67) ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทกลุ่มที่ 2 พบว่า การปฏิบัติงานตามหน้าที่ของโรงเรียนในโครงการที่ผู้บริหารและครูเห็นว่าการปฏิบัติน้อยที่สุดคือ การจัดหาสถานประกอบการและสถานประกอบอาชีพอิสระประกาศไว้เป็นที่ฝึกงานของนักเรียน ซึ่งอาจมีสาเหตุมาจาก โรงเรียนในโครงการ มพช. ส่วนใหญ่ตั้งอยู่ในท้องถิ่นทุรกันดาร อยู่ไกลจากสถานประกอบการ ไม่มีสถานที่ฝึกงานในท้องถิ่น นอกจากนี้ การเดินทางไปฝึกงานก็ไม่สะดวกและขาดงบประมาณ และครูผู้สอนอาจยังไม่เข้าใจจุดมุ่งหมายของหลักสูตรที่ต้องการให้ใช้สถานประกอบการภายนอกโรงเรียน รวมทั้งเจ้าของสถานประกอบการอาจยังไม่เห็นความสำคัญที่จะให้ความร่วมมือในการฝึกงานของนักเรียนเท่าที่ควร

5. การใช้สื่อการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าจำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่าการปฏิบัติบ่อยครั้ง ซึ่งผลการวิจัยครั้งนี้มีความแตกต่างจากผลการวิจัยของ พวงเพ็ญ เป็ล่งปลั่ง (2529 : 135) ที่ศึกษาโรงเรียนรางวัลพระราชทานดีเด่น พบว่า ครูในโรงเรียนทั้ง 3 ขนาด มีการใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทต่าง ๆ น้อย ซึ่งเรื่องนี้ผู้วิจัยมีความคิดเห็น

ว่าอาจเนื่องมาจากโรงเรียนในโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท (มพช.) ได้รับอุปการะจากโครงการ มพช. มากกว่าโรงเรียนประเภทอื่น ๆ จึงมีการนำเอาอุปกรณ์จากโครงการมาใช้ในการเรียนการสอนบ่อยครั้ง ประกอบกับเมื่อเข้าโครงการแล้ว ต้องปฏิบัติให้บรรลุจุดประสงค์ของโครงการ ดังที่ กรมสามัญศึกษา (2529 : 56) ได้ชี้ให้เห็นชัดเจนว่า การจัดหาครุภัณฑ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนในโครงการ มพช.2 เป็นงานหลักที่สำคัญอย่างหนึ่งในการส่งเสริมให้โรงเรียนสามารถพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ให้บรรลุเป้าหมายของหลักสูตร โครงการได้พิจารณาจัดหาครุภัณฑ์หลักสำหรับรายวิชาต่าง ๆ ให้เฉพาะในรายการที่ไม่สามารถใช้จ่ายเงินบำรุงการศึกษา หรือเงินงบประมาณของโรงเรียนได้ เพราะเกินกำลังรายได้ของโรงเรียน แต่เป็นสิ่งที่โรงเรียนมีความจำเป็นต้องใช้เพื่อการเรียนการสอนตามหลักสูตรในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสำหรับวิชานั้น ๆ เพื่อให้ได้ผลอย่างสมบูรณ์

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาผลการวิจัยรายชื่อ มีข้อน่าสังเกตว่า จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการร้อยละ 77.36 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุด คือ การใช้สื่อการเรียนการสอนประเภทภาพยนตร์ และจำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งคือ การใช้แผ่นภาพโป่งใส การใช้โทรทัศน์ การใช้เทปโทรทัศน์ ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรัล เกษมสายชนม์ (2531 : 91) ที่ศึกษาโรงเรียนในโครงการปรับปรุงโรงเรียนมัธยมขนาดเล็ก พบว่า มีการนำสื่อการเรียนการสอนไปใช้ประกอบการเรียนการสอนน้อยที่สุดในข้อ แผ่นภาพโป่งใสและเครื่องฉายรูปภาพ ภาพถ่าย ภาพวาด เทปบันทึกภาพ และภาพยนตร์ ซึ่งผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อาจมีสาเหตุจากครูผู้สอนขาดทักษะและวิธีการใช้เครื่องมือด้านโสตทัศนศึกษาต่าง ๆ รวมทั้งมีครูฝ่ายโสตทัศนศึกษา โดยเฉพาะเป็นจำนวนน้อยจึงทำให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนไม่ค่อยบ่อยครั้งนัก

6. การใช้แหล่งวิทยาการในชุมชน เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่า จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้ง และเมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่า จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งในการดูแลการจัดโรงฝึกงานให้มีระเบียบ การแนะนำให้นักเรียนจัดเก็บรักษาเครื่องมือในโรงฝึกงาน และห้องปฏิบัติการวิชาต่าง ๆ และการควบคุมการเก็บอุปกรณ์ของหมวดวิชาต่าง ๆ ให้อยู่ในสภาพพร้อมที่จะใช้งาน ซึ่งเรื่องนี้ กรมสามัญศึกษา (2531 : 24-25) ได้รายงานการดำเนินงานโครงการ มพช.2 ว่าจะต้องจัดหาห้องสมุด ห้องวิทยาศาสตร์ โรงฝึกงาน ห้องธุรการ ห้องพยาบาล ห้องพัสดุ พร้อมครุภัณฑ์อุปกรณ์ ตามแผนการวิเคราะห์ความจำเป็นให้แก่โรงเรียนนั้นให้ครบโดยเฉพาะโรงฝึกงานได้จัดให้โรงเรียน มพช.2 รุ่นที่ 1-4 ในวิชาการงานอาชีพต่าง ๆ ดังนี้ คหกรรม 388 หน่วย อุตสาหกรรม 432 หน่วย เกษตรกรรม

358 หน่วย งานเสื้อผ้า 44 หน่วย งานอาหาร 44 หน่วย งานไฟฟ้า-เขียนแบบ 48 หน่วย และงานไม้โลหะ 48 หน่วย จากผลการวิจัยเช่นนี้ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนที่เข้าโครงการ มพข.2 ทั่วประเทศต่างมีความพร้อมในด้านอุปกรณ์ ครุภัณฑ์และอาคารสถานที่ในระดับสูง ควรที่ บุคลากรทุกฝ่ายควรพยายามศึกษาและฝึกหัดการใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่เพื่อจะได้พัฒนาโรงเรียนให้เป็น แหล่งวิทยาการประจำชุมชน หรือแหล่งฝึกอาชีพแก่นักเรียนและประชาชนในชุมชนต่อไป

7. การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เมื่อพิจารณาโดยส่วนรวมปรากฏว่าจำนวน หัวหน้าฝ่ายวิชาการส่วนใหญ่ เห็นว่ามีการปฏิบัติด้านนี้บ่อยครั้งที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ จรัล เกษมสายชนม์ (2531 : 97) ที่ศึกษาโรงเรียนมัธยมขนาดเล็กพบว่าโดยส่วนรวมโรงเรียน มีการปฏิบัติด้านการวัดและประเมินผลมาก และเมื่อพิจารณารายข้อปรากฏว่า จำนวนหัวหน้าฝ่าย วิชาการมากกว่าร้อยละ 50 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งที่สุด ในการใช้จุดประสงค์การเรียนรู้เป็นเกณฑ์ วัดและประเมินผล การทดสอบย่อย การสอบระหว่างภาค การประเมินผลเป็นระยะ ๆ การให้ทำงาน ส่ง การวัดและประเมินผลด้านจิตพิสัย การตรวจสอบ รบ.3 ของครูผู้สอนทุกรายวิชา การวัดและ ประเมินความสนใจในการเรียน และการจัดสอนซ่อมเสริมเป็นระบบ ซึ่งผลการวิจัยเช่นนี้ ผู้วิจัยมี ความคิดเห็นว่า ครูผู้สอนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท สามารถนำวิธีวัดและประเมินผลมาใช้ใน การเรียนการสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและตรงตามแนวการวัดและประเมินผลที่กรมวิชาการได้กำหนด ไว้

นอกจากนั้น ในการพิจารณารายข้อ พบว่า หัวหน้าฝ่ายวิชาการร้อยละ 53.03 เห็นว่ามี การปฏิบัติบ่อยครั้งคือนำผลการวัดและประเมินผลย้อนมาปรับปรุงการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าครู ผู้สอนสามารถนำหลักวิชาด้านการวัดและประเมินผล มาใช้ในการเรียนการสอนได้อีกอย่างหนึ่ง แต่ยังมีข้อสังเกตว่า จำนวนหัวหน้าฝ่ายวิชาการ ร้อยละ 53.03 เห็นว่ามีการปฏิบัติบ่อยครั้งในข้อ เปิด โอกาสให้นักเรียนเป็นฝ่ายประเมินผลตนเอง เพื่อน และครู ซึ่งผลการวิจัยเช่นนี้ อาจมีสาเหตุมาจาก ครูผู้สอนมุ่งปฏิบัติตามระเบียบการประเมินผลอย่างเคร่งครัดเป็นส่วนมาก ส่วนการที่จะให้นักเรียนได้มี โอกาสเป็นฝ่ายประเมินผลเองนั้น ครูผู้สอนอาจเห็นว่าไม่ถูกต้องหรืออาจทำให้เกิดความผิดพลาดได้ ง่าย จึงมีการใช้หลักวิชาการวัดและประเมินผลนี้น้อยครั้ง

ข้อเสนอแนะที่ได้จากผลการวิจัย

ก. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารโรงเรียน

1. ผู้บริหารโรงเรียนควรมีการจัดอบรมด้านการใช้หลักสูตรและการเรียนการสอน ขึ้นภายในโรงเรียน หรือกลุ่มโรงเรียน ซึ่งจะเป็นการบริการทางวิชาการแก่โรงเรียนใกล้เคียงโดยให้ความสำคัญในการจัดสรรงบประมาณเพื่อการอบรมด้านนี้ทุก ๆ ปี ส่วนในขั้นดำเนินการจัดอบรมนั้น โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท จะมีความพร้อมอยู่มากทั้งทางด้านเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์ อาคาร สถานที่ และบุคลากร เพราะได้รับการพัฒนามาจากการเข้าโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

2. โรงเรียนควรเห็นความสำคัญและติดต่อประสานงานกับวิทยากรผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ ให้ได้เข้ามาให้ความรู้และประสบการณ์แก่บุคลากรในโรงเรียนให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ เพื่อให้ครูและนักเรียนมีประสบการณ์ที่กว้างขวางขึ้น

3. ควรมีการจัดบุคลากรด้านแนะแนวที่เหมาะสมและเพียงพอกับนักเรียนในโรงเรียน โดยเน้นให้ครูที่มีความชอบ ความถนัด และความสนใจด้านแนะแนวเข้ามาบริการนักเรียน และควรมีจำนวนบุคลากรในงานแนะแนวให้เพียงพอกับจำนวนนักเรียน เพื่อจะได้จัดกิจกรรมแนะแนวได้ทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ

4. ควรมีการเร่งรัดแก้ไขเรื่องการใช้แหล่งวิทยากรนอกโรงเรียนให้สามารถสนอง จุดมุ่งหมายของหลักสูตรได้อย่างเต็มที่ โดยการพัฒนาการเรียนการสอนวิชาอาชีพให้เกิดผลที่จริงจัง ต่อนักเรียน ซึ่งมีไม่เพียงการสอนตามความพร้อมของทางโรงเรียนเท่านั้น แต่ควรพยายามหลาย ๆ รูปแบบที่จะให้นักเรียนได้เรียนตามความต้องการ และเมื่อจบออกไปแล้วสามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งทางโรงเรียนควรจัดกิจกรรมการใช้แหล่งวิทยากรอย่างจริงจังขึ้น โดยมีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการ นิเทศและติดตามผลการทำงานในแหล่งวิทยากรของนักเรียน และควรสร้างความเข้าใจให้เจ้าของ แหล่งวิทยากร และสถานประกอบการต่าง ๆ ให้เห็นคุณค่าของการฝึกงานของนักเรียนด้วย

5. ผู้บริหารควรสนับสนุนการจัดทัศนศึกษาเพื่อให้นักเรียนในชนบทได้รับความรู้ และประสบการณ์ตามสถานที่สำคัญมากยิ่งขึ้น

ข. ข้อเสนอแนะสำหรับครูผู้สอน

1. ครูควรนำวิทยากรและวิธีสอนใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงกิจกรรมการเรียน การสอนให้เป็นที่สนใจของนักเรียน และเพิ่มประสิทธิภาพการเรียนรู้โดยครูต้องพยายามใช้วิธีสอน

หลาย ๆ วิธี เช่น วิธีสอนแบบบทบาทสมมติ การเล่นเกม การใช้บทเรียนสำเร็จรูป การสาธิต และการอภิปราย เป็นต้น

2. ควรส่งเสริมให้นักเรียนรู้จักการศึกษาค้นคว้าหาความรู้นอกห้องเรียน โดยครูเป็นฝ่ายจัดเตรียมและแนะนำแหล่งวิทยาการแก่นักเรียน

3. ควรกระตุ้นเตือนให้นักเรียนที่อยู่ในห้องถิ่นชนบท สนใจข่าวสารข้อมูลต่าง ๆ ในปัจจุบัน และรู้จักติดตามข่าวสารให้รู้เท่าทันเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น

4. ควรสร้างบรรยากาศการเรียนการสอน ที่เปิดโอกาสให้นักเรียนแสดงความรู้ ความคิดเห็นอย่างเต็มที่ เพื่อพัฒนาไปสู่ผู้เป็นสมาชิกที่ดีของสังคมประชาธิปไตย

5. ควรศึกษาและเรียนรู้ รวมทั้งฝึกปฏิบัติเกี่ยวกับการใช้อุปกรณ์การศึกษาที่โรงเรียนมีอยู่ให้มากขึ้น โดยเฉพาะโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทจะได้รับอุปกรณ์การศึกษาตามโครงการเป็นจำนวนมาก ซึ่งถ้าสามารถใช้ได้แล้วก็จะทำให้มีการใช้สื่อการเรียนการสอนมากขึ้น โดยเฉพาะภาพยนตร์ แผ่นภาพโป่งใส วีดิทัศน์ และอุปกรณ์จากโครงการ มพช. ควรนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อนักเรียนอย่างคุ้มค่า

6. ควรมีการจัดระบบการสอนซ่อมเสริม และดำเนินการสอนซ่อมเสริมอย่างได้ผล เพื่อให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตามหลักสูตรอย่างเต็มที่

7. ควรมีการวัดและประเมินผล ที่มีผลย้อนกลับมาปรับปรุงการเรียนการสอน และควรเปิดโอกาสให้นักเรียนได้เป็นผู้ประเมิน ทั้งการประเมินตนเอง เพื่อน และครู เพื่อให้เกิดผลดีต่อนักเรียนตามหลักวิชาของการวัดและประเมินผลมากขึ้น

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยต่อ ๆ ไป

1. ควรมีการศึกษาวิจัยสภาพการเรียนการสอนในรายวิชาที่โรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทเน้นหนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งรายวิชา การงาน และอาชีพ

2. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ ด้านการเรียนการสอนในโรงเรียนที่ได้เข้าโครงการโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท กับโรงเรียนมัธยมศึกษาอื่น ๆ

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการเรียนและการมีงานทำของนักเรียนที่เรียนในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบท

4. ควรมีการศึกษาเฉพาะกรณีในโรงเรียนมัธยมเพื่อพัฒนาชนบทที่มีผลงานดีเด่นในด้านต่าง ๆ ที่เป็นตัวอย่างแก่โรงเรียนอื่นได้